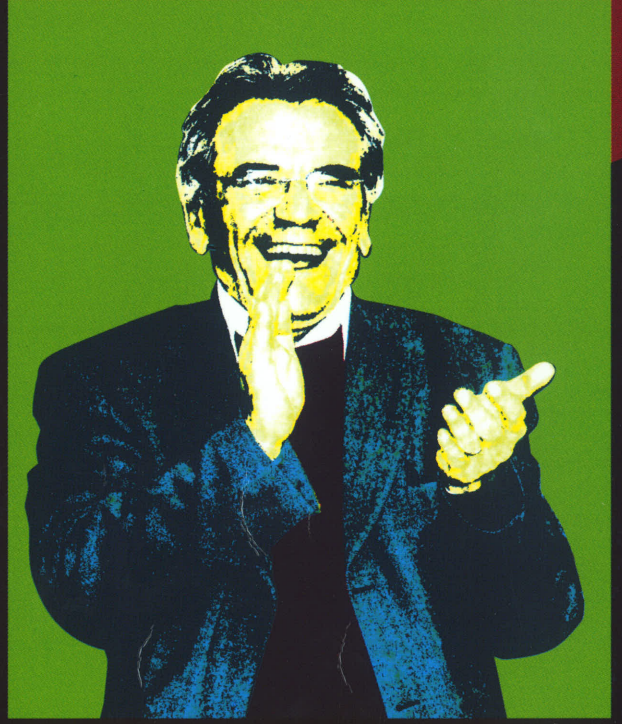

2010-1

Matematik

Dünyası

YIL 19 • SAYI 82

Kapak Konusu:

Fonksiyonel Analiz

Cemal Koç
Stone Weierstrass Teoremi
Galileo Galilei

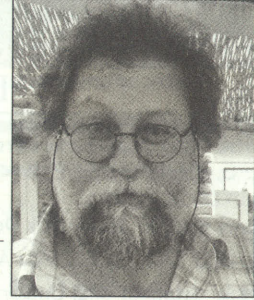

9 771300 624012

5.00 YTL

Matematik Dünyası'ndan

md@math.bilgi.edu.tr

Ticarette “müşteri her zaman haklıdır” diye bir söz vardır.

Tam anlamıyla okunduğunda bunun saçmasapan bir söz olduğu belli. Bu kadar saçmasapan bir sözün bu kadar sık kullanılması, ancak bir başka gerçeği işaret ettiği anlamına gelebilir...

O kadar zor değil metin çözümlemesi: Değil mi ki ticarete soyunmuşsun, müşteri çekmek, mal satmak, müşteriyi memnun etmek, onun şikayetlerini dinlemek ve tekrar gelmesini sağlamak zorundasın. Müşterinin haksız olabileceği aklına gelmesin bile! Müşteri haksız da olsa haklıdır. Daha tartışmanın başından müşterinin haklı olacağı varsayımını yap... Ya bu ilkeyi kabul et ya da ticarete atılma! Başka iş mi yok yeryüzünde! Güzelim kırmızı ipeğe yeşil basma mı diyor müşteri? O zaman lamı cimi yok, satmaya çalıştığın o kırmızı ipek yeşil basmadır!

Eğitmciler de benzer ilkeyi öğrencilerine uygulamalıdır: Gençler her zaman haklıdır. Çocuklar daha da haklıdır! Hatta ne kadar haksızlarsa o kadar haklıdır. Çünkü ne kadar haksızlarsa o kadar yardıma ihtiyaçları var demektir.

Öğrenci öğretmeni mi dövdü? Haklıdır! Banka mı soydu? Haklıdır! Eğer böyle düşünmüyorsan, böyle düşünemiyorsan, gencin yanında yer alamıyorsan, eğitimci olma! Başka iş mi yok yeryüzünde?

Geçenlerde 24 lise genç okuldan kaçıp Tekel işçilerine desteğe gittiler diye okullarından atıldı. Kafalarını koparsalardı bari! Bu ne hiddet, bu ne celal, bu ne şiddet ve bu ne nefret! Sanki karşısında düşman var!

Diyelim öğrenciler yanlış yaptı. Diyelim haksızlar, hatta bir değil bin haksızlar. Ama ne demiştik yazının başında? Bir genç ne kadar haksızsa o kadar haklıdır.

Bundan ne sonuç çıkar? Demek ki gençlerin sınıf ve dersane dışında başka ihtiyaçları var. Bunu görmek, görebilmek çok mu zor? Bu gençlerin bu ihtiyaçlarını bir biçimde karşılayacaksın. Senin işin bu çünkü. Sen bu iş için oradasın.

Bir eğitmen bu durumda ne yapmalı? Şöyle bir söylev etkili olur sanki:

– Arkadaşlar, çok doğru bir şey yapmışsınız. Kendi küçük dünyanızla sınırlı kalmayıp başkalarının derdini kendinize dert edinmişsiniz. Ne güzel! Bravo! Kutlarım sizi... Keşke ders dışında olsaydı... Ama neyse olmuş bir kere. Bugünden tezi yok okulumuzda sosyal dayanışma kulübü kuruyoruz. Bakın civarda bir sürü yoksul insan var. Çocukları çöpler arasında, mikrop yuvasında başıboş oynuyorlar. Sizin gibi gençler var dışarda okuyamayan. Yaşlılar, hastalar, sakatlar, işsizler, dayak yiyen kadınlar var... Hemen bir tüzük hazırlayın. [Elebaşlarını gösterip] Sen de başkan ol! Haftasonları, okuldan sonra toplumun mağdurlarına el atın. Beni de her zaman yanınızda bilin. Sizinle gurur duyuyorum, göreyim sizi... Falan filan...

O haksız ve acımasız cezayı veren müdür de aslında haklıdır ama ancak milli eğitim bakanının gözünde... Bakan da şöyle düşünmeli: “Biz bu öğretmenleri nasıl yetiştiriyoruz ki öğrencinin yanında yer alamıyorlar, onları yönlendiremiyorlar?.. Biz nerede yanlış yapıyoruz?”

Ali Mesur

İsraël Moiseevich Gelfand

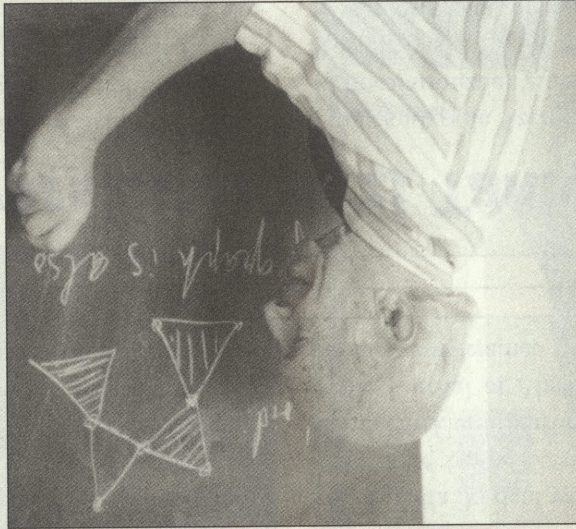
20'nci yüzyıla damgasını vuran matematikçilerden İsraël Moiseevich Gelfand'ın 5 Ekim 2009 tarihinde 96 yaşında vefat ettiğini daha önce duyurmuştuk. Gelfand hakkında biraz daha ayrıntılı bilgi sunuyoruz.

Matematikçi kendi kendine öğrenen Gelfand daha önce formal matematik eğitimi almamış olmasına karşın doktora eğitimine 19 yaşında Moskova Devlet Üniversitesinde başlamış. Doktorasını 1935'te, ikinci doktora sınavını ise (bu sadecce Sovyetler Birliği'nde olan bir derecedir) 1938'de almıştır.

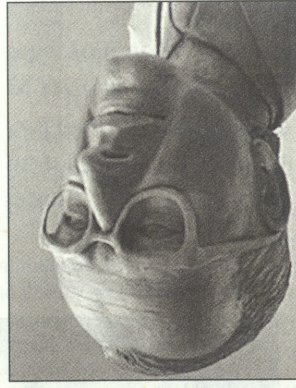
İlk çalışmalarında analize yeni cebirsel yöntemler getirdiğini söylemek mümkün. Bu çalışmalarından, bugün etkin bir araştırma alanı olan Banach cebirleri kuramı doğmuştur. Bu alandaki pek çok önemli çalışması-
nın içinde, değişmeli C*-cebirleri ile yerel tıktız Hausdorff uzaylarının bir anlamda eşleyen Gelfand-Naimark teoremi en önemlileridir denebilir. Buradan çıkan sezgi ile kuantum mekanizinden gelen fikirler 1980 sonrasında Alain Connes tarafından geliştirilen değişmeli olmayan geometri kuramının temel fikirlerini oluşturmuştur. Dönüşüm cebirlerinin olmasa olmaz araçlarından olan Gelfand-Naimark-Segal inşaa yöntemi anılan fikirlerin bir örneğidir. 1959'da Gelfand bir eliptik

fiğerler indeks probleminin genelleştirilmesinde ve Kaspárov'un Novikov tahmininin gözümünde ve Baum-Connes tahmininin ortaya kommasında kullanıldı. Gelfand'ın diğer matematiksel başarıları arasında kompleks klasik Lie gruplarının temsililerine yaptığı katkıları, Verma modüllerine ve Gelfand-Fuks kohomoloji ve nihayet topolojiye yaptığı katkıları verilebilir.

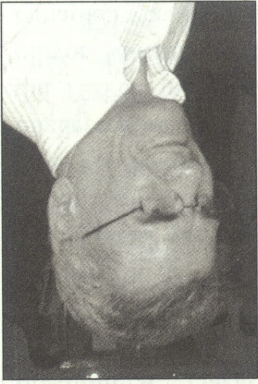
Akademik ilgi alanı matematiksel biyolojiyi de içeriyordu. Örneğin integral geometri konusundaki araştırmaları modern tıbbın araçlarından tomografiye uygulama buldu. Gelfand'ın 1943'te Moskova Devlet Üniversitesinde başlayan seminerleri yüzlerce kişi tarafından takip edilmiştir. Gelfand bir kuram koyucuydu. Yarattığı meraklılarla geliştirdiği fikirler daha uzun yıllar matematik dünyasını derinden etkileyeceği benzer. ♡

♡ Charlotte Langlands'ın yaptığı ünlü fizikçimiz Feza Gürsey'in bronz büstü Nesin Matematik Köyü'ne yakında resit edilecek bir yere konulacak. Yandaki fotoğrafta büstün bronz dokülmenden önceki halini görüyorsunuz.

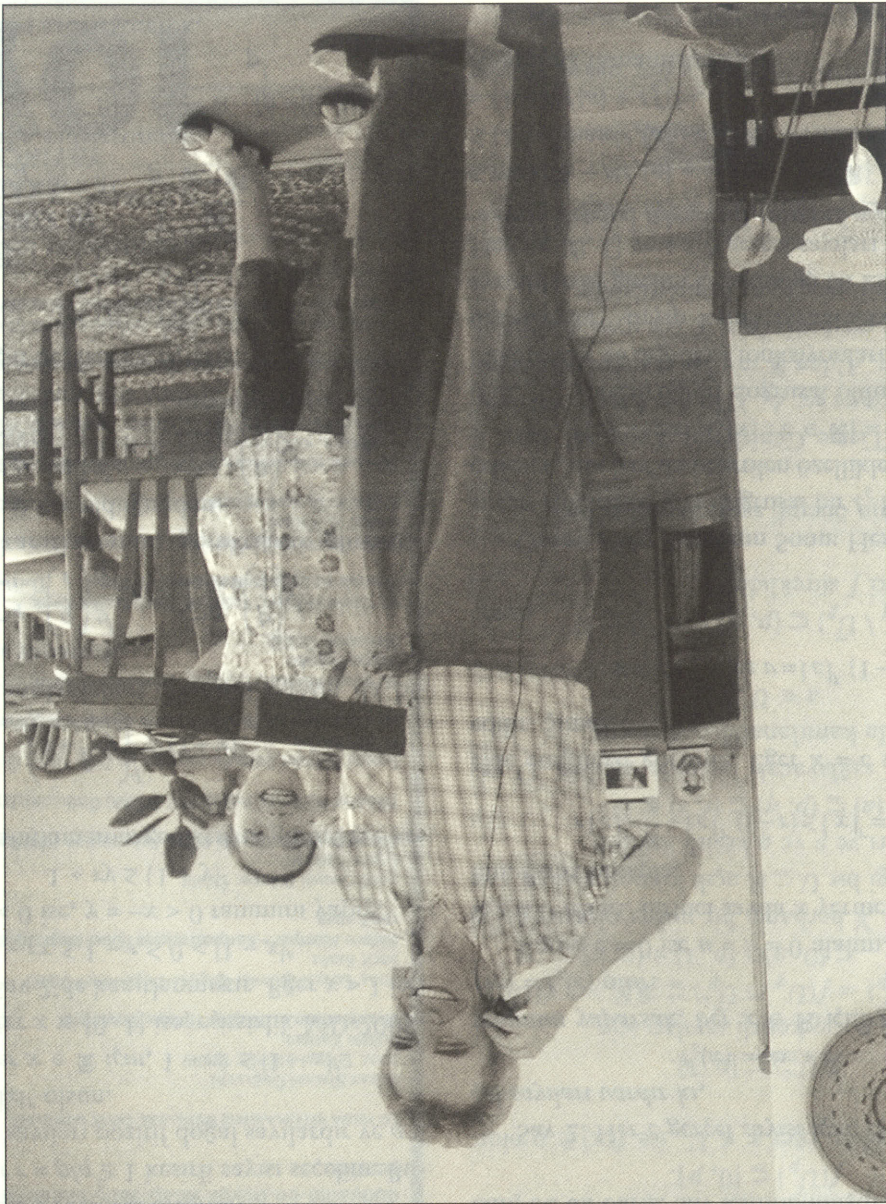
♡ Dış sert, içi yumuşak, "Matematik Dünyası" dergisinin fikir babası, 12 Eylül mağduru Cemal Koç hocamızı kaybettik. 3-4-5 Temmuz 2010'da İMBM'de Cemal Hocamızın onuruna bir çalıştay yapılacaktır. Bilgi için muğge.kanunni@boun.edu.tr

Cemal Koç

(1943-2010)

Pek göğmüzün hocası, dostu, güzel insan Cemal Koç'u bu çağda genç denilebilecek bir yaşta kaybet-
tik. Çok zor koşullarda yetişmiş, daha doğrusu kendini yetiştirebilmiş bir matematikçiydi. 12 Eylül'de
üniversiteden uzaklaştırılma onuruna erişmiş, ancak bu yüzden hem kendisi hem de ailesi çok zor gün-
ler yaşamıştır. Elinizde tuttuğunuz derginin fikrinin fikir babasıydı. Çevresindekilere güven asılamasaydı ve der-
ginin çıkması konusunda ısrarcı olmasaydı muhtemelen bu dergi şu an elimizde olmayacaktı. Antalya
Cebir Günleri'nin de önde gelenlerinden. Ülkemize matematik adına büyük hizmetleri olmuş, ken-
disini tanıyan ya da tanımayan, hepimize büyük emekleri geçmiş Cemal Hocamızın önünde saygıyla
eğiliyoruz. Hakımı helal et Cemal Hoca!

Cemal Koç'un Kısa Yaşamöyküsü

1943'te Bulgaristan'ın Kırçali sancağında doğdu. Türkiye'ye göç eden dört çocuklu aile Samsun'a yerleştirildi. Okula erken gidebilmesi için baba oğlunun yaşını nüfus kâğıdında 2 yıl büyüttü. İlkokulu Samsun'da bitirdi. Aile bir süre sonra İzmir'e taşındı. Baba inşaat işçiliği yaparak ailesini geçindiriyordu. Koç 1953'te Tokat İlköğretmen Okulu'na yatılı öğrenci olarak kabul edildi. 1959'da okul üçüncüsü olarak mezun olup Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'na girdi ve bu okulun öğrencisi olarak 1963'te Ankara Üniversitesi'nin Matematik-Astronomi Bölümü'nden mezun oldu. Kastamonu Lisesi'ne matematik öğretmeni olarak atandıktan çok kısa bir süre sonra, Gündüz İkedâ'nın da bulunduğu Ege Üniversitesi Matematik Bölümü'ne asistan olarak girdi (1963). 1968'de Muzaffer Kula yönetiminde geometride doktorasını aldı ama daha sonra cebire yöneldi. 1969'da Cahit Arf ve Gündüz İkedâ'yla birlikte ODTÜ'ye öğretim görevlisi olarak geçti. 1971'de TÜBİTAK bursuyla Londra Üniversitesi'ne araştırma yapmaya gitti. Nisan 1972'den 1973'e kadar askerlik görevini yaptı ve hemen ardından ODTÜ'deki görevine döndü. ODTÜ'de 1977'de doçent oldu. ODTÜ ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Matematik Yaz Okulu projesini başlattı. 12 Eylül darbesinden sonra bir ihbar sonucu 1402'lik olup (1 Mart 1983) üniversiteden atıldı. Daha sonra ODTÜ'ye geri dönen Koç, profesörlük haklarını 1990'da aldı. 1991'de yayın hayatına atılan Matematik Dünyası dergisinin fikir babasıydı ve ilk yazışları müdürlüğünü yaptı. 1994'te resmen profesör unvanını kazandı. 1999'dan beri düzenli olarak her yıl yapılan Antalya Cebir Günleri'nin düzenleyicilerindendi. 1999'da ODTÜ'den emekli olup Doğu Üniversitesi'nde Matematik Bölümü'nü kurdu. Şimdi gelenekleşen Doğu Üniversitesi liselerarası matematik yarışmalarını yarattı. 1 Şubat 2010'da sağlık nedenleriyle emekliye ayrıldı. Matematik Vakfı'nın on kurucusundan biriydi. Koç, arkasında eşini, üç kızını ve üç torununu bıraktı.

Bilimsel Makaleler:

- *On a generalization of Clifford algebras*, Journal of Algebra, Vol 18 No. 3, (1971) 447-452.
- (M. Ikeda ile) *On Generalized Clifford Algebras*, J. of Alg, Vol 23 No. 1, (1972) 133-136.
- *A note on the commutativity of rings*, METU J. of Pure and App. Sci. 6, No. 2, (1973) 127-129.
- (M. Ikeda ile) *On the commutator ideal of certain rings*, Arch. der Math. Vol XXV, Fasc. 4 (1974) 348-353.
- (A. Kaya ile), *Remarks on some commutativity*

theorems, İst. Üniv. Mecmuası, Serie A, Vol. 40, (1975) 1-3.

- (A. Kaya ile) *Semi-centralizing automorphisms of prime rings*, Acta Math. Ac. Sci. Hungaricae, Vol. 38, No. 1-4, (1981) 53-55.
- *Recurring-with-carry sequences*, J. App. Prob. Vol. 32 (1995) 966-971.
- *Clifford Algebras of d-forms*, Turkish J. of Mathematics, Vol 19 No. 3, (1995) 301-313.
- (S. Esin ile) *Annihilators of Principal ideals in the Grassmann Algebra*, Applications of Geometric Algebra in Computer Science and Engineering, Eds. Dorst-Doran-Lasenby, 193-194, 2002.
- *Professor Masatoshi Gündüz Ikeda: A Life Devoted to Mathematics*, Turkish J. of Mathematics, Vol. 27, No 4, (2003), 461-471.
- (S. Esin ile) *Annihilators of Principal ideals in the Exterior Algebra*, Taiwanese Journal of Mathematics, Vol 11, No.4, 1021-1037, 2007.
- (İ. Güloğlu ile) *Stack-Sortable Permutations and Polynomials*, Turkish J. Math., 33, 1-8 (2009).
- (İ. Güloğlu ve S. Esin ile) *Generalized Catalan Numbers, Sequences and Polynomials*, Turkish J. Math, 2009.
- *C-Lattices and Decompositions of Generalized Clifford Algebras*, Advances in Applied Clifford Algebras (2009).

Kitaplar:

- (İ. Güloğlu ve M. Bilhan ile) *Soyut Cebir*, Anadolu Üniv., Eskişehir, 1991.
- *Linear Algebra I*, METU, Ankara, 1996.
- *Topics in Linear Algebra*, METU, 1996.
- *Basic Linear Algebra*, Matematik Vakfı Yayınları, 1996 (Yeni basım: 2009).

Yüksek Lisans Öğrencileri:

- Soytürk, M., *p-adik Fonksiyonlar*, Selçuk Üniversitesi, 1979.
- Yassin, S., *Pro C-Groups*, ODTÜ, 1981.
- Kurtulmaz, Y., *Galois Calculus and Generalized Drinfeld Modules*, ODTÜ, 1992.
- Akbulut, F. N., *Azumaya Algebras Arising From The Clifford Algebras*, ODTÜ, 1996.
- Nalbantoğlu, B. A., *Cliffors-Littlewood-Eckmann Groups*, ODTÜ, 1997.

Doktora Öğrencileri:

- Harmancı, A., *Bazı Komutatiflik Teoremleri*, Hacettepe Üniversitesi, 1974.
- Kurtulmaz, Y., *Structure Theory of \mathbb{Z}_p -central Simple Graded Algebras*, ODTÜ, 1998. ♠

Kendi Değerlerimizi Bilirsek, Evrensel Değerleri de Biliriz!

Timur Karagay / tkaragay@baskent.edu.tr

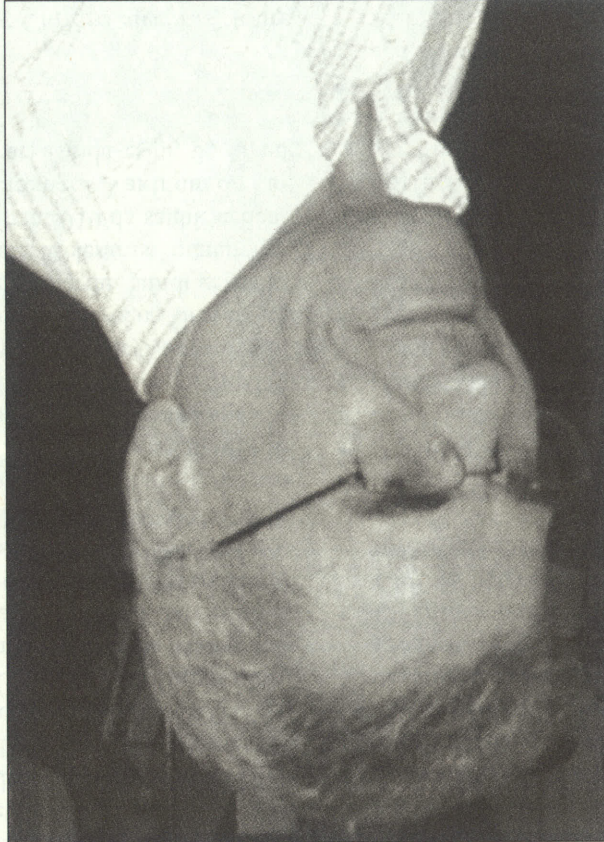
den birisidir. Eğitim sistemimizin o tarihten sonra içine düşüğü acmazların göğü, o yanlış karardan kaynaklanıyor. Tabii, aynı zihniyetin üniversiteye vurduğu darbeyi unuttuyor değilim. Ama o fecaat bu yazıya sığmayacak kadar büyüktür. Benzemek gerekirse, 12 Eylül darbesinin eğitim sistemimizde-ki eylemi gerçek bir balyoz harekettir.

Cemal Koç'un ölümünden sonra TurkMath'e düşen ilerilerin hemen hepsi O'ndan sevgi, saygı ve övgü ile sözediyordu. Kuşkusuz, Cemal, yazılan bu

güzel sözleri fazlasıyla hakettiği; hakettiği şeyleri nihayet alabilmesi genç matematikçilerimi-zin ne denli değerlidir ol-duğunun iyi bir gösterge-sidir. Beliren eğilimler gerçekleştirebilirse, gelecek zamanlarda onun adına düzenlenecek bilimsel et-kinliklerle, o, gençler arasında matematik yap-mayı sürdürecektir.

"Matematik yap-mak" deyimini özellikle vurguluyorum. Çünkü Cemal Koç, yaşamı boyunca Hardy'nin sözüne uyaracağına matemati-k yapmaya uğraşmıştır. Hardy "matematikçiler matematik üzerine ko-nuşmayı istemezler; onlar matematik yaparlar" de-

mişti. Cemal Koç, Hardy'nin tanımladığı matemati-k öğrencilerden biri miydi? İlk bakışta "evet" tanısını koymak kolay görünüyor. Ama, madalyonun tersi-ne bakarsak başka türlü de düşünebiliriz. Çünkü, çok iyi bir matematikçi olan Hardy'nin kendisi bile matematik üzerine çok önemli sözler söylemiştir, yani matematik üzerine konuşmuştur.

Cemal ilkokulu Samsun'da bitirdi ve 1953'te Tokat İlköğretim Okulu'na girdi. O zaman İlköğ-retim Okulları, Köy Enstitüleri'nin yerini almış, il-

Cemal Koç 1941'de Bulgaristan'ın Kırcaali san-cagında doğdu. Bilinen büyük göç sırasında Ce-mal'in ailesi Türkiye'ye göç etti ve Samsun'a yer-leşti. Geçim zorlukları nedeniyle, dört çocuklu göçmen aile bir süre sonra İzmir'e taşındı. Babası hiçbir sosyal güvenceye bağlı olmaksızın inşaat iş-giliği yaparak ailesini geçindiriyordu.

kokul öğrenimi yetişt-i-ren altı yıl süreli iyi okul-lardı. Sinavla öğrenci alındı. Cemal, Tokat İl-köğretim okulunda ya-nılı öğrenci olarak okudu, 1959'da okul üçüncüsü olarak mezun oldu.

O dönemde, ilköğ-retim okullarının birin-ci, ikinci ve üçüncüleri Yüksek Öğretim Oku-lu'na girmeğe hak kaza-mıyordu. Yüksek Öğre-tim Okulları liselerimize öğrenim yetiştiren seç-kin yatılı okullardı. Okul-ya da sosyal bilim dalla-ğında eğitim veren bir fa-külteye girmek, ilgili dal-da üniversite diploması almak, aynı zaman dili-minde, okula dört yıl ta-boyunca verilen eğitim konulu dersleri başarıyla ta-mamlamak zorundaydılar. Bu okullardan, zamanın Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin deyimyle "es-sah öğretmenler" yetiştiriyordu.

Yazık ki yatılı öğrenim okulları 12 Eylül 1980 darbesinden sonra kapatıldı. Bu kapama eğitim sis-temimize vurulan bir çok darbemin en büyüklelin-

Matematik üzerine konuşmamak, sanat yapıp sanat üzerine konuşmamak gibi bir şeydir ve doğru olamaz. Sanatı sanat yapan şey, sanat üzerine yapılan konuşmalar, yazılan yazılardır. Matematiği matematik yapacak şey de aynıdır. Matematik yapan-

Ege Üniversitesi'nde öğrencilerle yapılan bir piknikte. Sağdaki ağacın altında. Sağında Timur Karaçay. (1966)

lar, matematik üzerine konuşmalı, onun insan aklının yarattığı "yüce şeylerden" biri olduğunu anlatmalıdırlar. Matematikçiler bunu başarabilirse, matematik yalnız matematikçilerin oyun alanı olmaktan çıkacak, sanat ve edebiyat gibi insanların zevk aldığı bir uğraş alanı olacaktır.

Cemal Koç hem matematik yaptı, hem matematik adına kalıcı işlere el attı. Süreklilik kazanan önemli cebir etkinliklerinde onun önderliğini sanırım herkes kabul ediyor. 30 yıl önce hayal bile edemeyeceğimiz olgular bu gün gerçekleşme yoluna gir-

di. Cemal Koç, bu gün Ali Nesin'in olağanüstü çabasıyla yüksek tiraja ve geniş ilgiye ulaşan Matematik Dünyası'nın yaşama geçişini sağlayanlardan birisidir. Türkiye'de bütün üniversitelere hizmet sunacak lisansüstü okullarının kurulması için ODTÜ'de başlatılan girişimin önemli destekçileri arasındadır. Şimdi Nesin Matematik Köyü'nün üstlenmeye çalıştığı bu zor işin başarıya ulaşmasını görmek, kuşkusuz, Cemal'i en çok sevindirecek işlerden birisi olurdu. Onu sevenler, bu uğurda çaba harcayacaklardır.

Ben cebirci değilim. O nedenle Cemal Koç'un bilimsel çalışmalarını anlatmaya kalkışmak garabette bulunmayacağım; onu çok iyi yapacak cebircilerimizin olduğunu biliyorum ve yapacaklarına eminim. Ama üniversiteye başladığı 1959 yılından itibaren önce arkadaşlığımız ve sonra aile dostluğumuz kesintisiz sürmüştür. Onun gençliğini ve sonraki zor yıllarını en iyi bilenlerden biriyim. Bildiklerimi genç matematikçilere anlatmayı borç biliyorum. Bu borcumu öderken, kurum olarak üniversitelerimizi ciddi sözlerle eleştirme hakkına sahip olduğumu varsayacak ve bunu genç matematikçilere haddim olmayan bir öğüt olarak yapacağım. Bazı arkadaşlarımız, bu yazının politikaya karıştığını düşüneceklerdir. Doğrudur. Politika bilime ve sanata hep karışıyor. Öyleyse, bilimin ve sanatın da politikaya karışma hakkı vardır. Politika toplumları yönetme sanatı ise, yönetilenler, söz haklarını kullanmayı bilmelidirler. Değilse yönetilme yerine güdüleme başlar.

Ayakta soldan ikinci Timur Karaçay, soldan dördüncü Birol Temelkuran ve sağdan ikinci Cemal Koç, Ege Üniversitesi yıllarında. Sadece onlar gülümsüyor! Cemal Bey'in hemen önünde doktora hocası Muzaffer Kula.

Cemal Koc 1963'te Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik-Astronomi Bölümü'nü ve Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Kas-tamonu Lisesi'ne matematik öğretmeni olarak arandı. Sanırım kısa zamanda büyük hayal kırıklı-ğı yaşamaya başladı. Onun eğitim adına öğrendik-

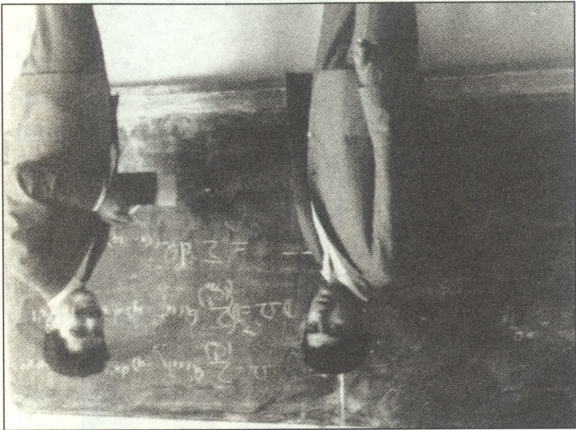
Solda Cemal Koc, sağda Timur Karacay, bir gezide.

duğumuz için, mesai bitince bölümü terk etmiyor, kutüphaneye geçiyorduk. Kutüphanane anahatı biz-deydi. Bölümün küçük ama iyi kitaplar içeren kü-tüphanesi kurulmuştu. Birkaç iyi dergi-tüphanesi kurulmuştu. (Şimdi hiçbir üniversitede dergi-abonelikleri yürütülmüyor.) Kutüphanedeki galıs-malarımız ertesi günün uygulamalarını hazırlamak-sonra da yeni şeyler öğrenmekle geç zamanlara ka-dar sürüyordu. Hepimiz yatılı okullarda "gece mü-talaaları"na alışık olduğumuz için, kutüphanede geçen çalışmalarımız sanki o mutalaaaların doğal bir uzantısı gibiydi. Yadırgamıyorduk. En büyük lüksümüz, gece geç vakitlerde ayrıldığımız kutüp-

Bir gece, otobüs ve dolmuş seferlerle-rinin durduğu geç saatlerde çıkmıştık. Cemal'in Bornova'dan evinin bulunduğu Tepecik'e kadar yaya yürüdüğünü er-tesi sabah öğrenebildik. Cemal'in cebin-de taksi parası yoktu. İzmir'i bilmeyen-ler için söyleyeyim. Bornova-Tepecik arası kus ucuşu en az 15 km'dir.

haneden çıkıp, Ziraat Mühendisleri lokasında birer double raki içki içmekti. (O yıllarda Bornova'da bi-zim gidileceğimiz başka yerler de yoktu.) Ne var-ki, asistan maşamız bu işi sık sık yapmamıza el-vermiyordu.

Bir gece, otobüs ve dolmuş seferlerinin dur-duğuş geç saatlerde çıkmıştık. Cemal'in Borno-va'dan evinin bulunduğu Tepecik'e kadar yaya yü-rüdüğünü ertesi sabah öğrenebildik. Cemal'in ce-binde taksi parası yoktu, bizde olmadığımız da bili-yordu. Böyle bir durumda arkadaşlarımızı üzmemek için yürümeyi göze alacak kadar duyarlıydı. İzmir'i

Biröl Temelkuran ile Ege Üniversitesi'nde. Fotoğrafın arkasında Cemal Bey elyazısıyla "matematikte poz yoktur" diye not düşmüştü.

Timur Karaçay'la, Ege Üniversitesi'nde soğukta dinlenen bir konferansta (1965)

bilmeyenler için söyleyeyim. Bornova-Tepecik arası kuş uçuşu en az 15 km'dir.

Zaman çabuk geçti. Cemal 1968'de doktora derecesini aldı. Aynı yıl Cahit Arf çıkageldi. M. G. İkedâ'yı ODTÜ'ye geçmeye ikna etti. Yanında biz üç silahşörü de istiyordu. Eve barka karıştıktan sonra iş değiştirmek çok kolay değildi. İçimizde yalnız Cemal bu macerayı göze alabildi.

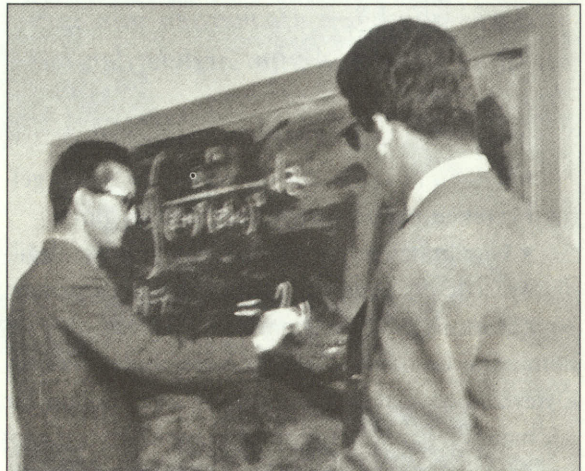
O yıllarda ODTÜ matematik bölümü Türkiye'nin matematik merkezi olma yolundaydı. Yurtdışında eğitim gören genç yetenekler Cahit Arf'ın şemsiyesi altına giriyordu. Arf'ın bu girişiminin ne kadar yararlı olduğunu bu gün daha iyi anlıyoruz. Şimdi öğündüğümüz kalburüstü matematikçilerimizin çoğu, o gün Arf'ın şemsiyesi altında yetiştiler. Yanılmıyorsam, Cahit Arf, ülkemizde önce iyi bir matematik merkezi oluşturmak, sonra bu merkezden yetişenleri üniversitelere yaymak görüşündeydi. O eğilim ODTÜ'de Arf'ın ayrılışından sonra da uzun yıllar devam edebildi. Eğer 12 Mart 1971 muhtırasıyla 12 Eylül 1980 darbesi üniversitelerin önüne set çekmeseydi, Arf'ın öngörüsü kolayca gerçekleşebilirdi. Bu bağlamda, M. G. İkedâ'nın ayrılışının, Ege Üniversitesi Matematik Bölümü'nde başlayan gelişmeyi sona erdirdiği kanımı söylemeden edemeyeceğim.

80'li yıllara yaklaşılırken, bugün bile açığa çıkmayan uğursuz bir el sağın ve solun fidan gibi genç-

Cemal Koç ve eşi Rukiye Hanım Antalya Cebir Günleri'nde (2004)

lerini her gün öldürüyordu. Herkesin korku, endişe ve tedirginlik içinde olduğu zamanlardı. 1980'de Turgut Başkan'la birlikte Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde gönüllü rotasyon görevine gitmiştik. Matematik Bölümü'nde iyi bir ekip vardı. Bölümün girişimi ve özellikle dekan Yavuz Gündüzalp'in çabalarıyla, Karadeniz Teknik Üniversitesi Senatosu Cahit Arf'a doktora payesi verme kararı aldı. Tören tarihi olarak 12 Eylül 1980 günü seçilmişti. Türkiye'nin seçkin matematikçileri 11 Eylül 1980 akşamı Trabzon'a yetiştiler ve sahildeki sosyal tesislere yerleştiler. 12 Eylül 1980 günü saat 10'da Arf Sempozyumu açılacak ve Cahit Arf'a doktora payesi verilecekti. Ama 12 Eylül'ün sabahı olmadan Kenan Evren ülke yönetimine el koyduğunu ilan etti. Sokağa çıkma yasağı nedeniyle konuklarımızın bir gün aç susuz ve hele hele sigarasız kaldıklarını o günü yaşayanlar anımsayacaklardır. Bu talihsiz rastlantıya rağmen, anarşi bitecek, ölümler duracak umuduyla ihtilali sevinçle karşıladığımızı söylemeliyim.

Ege Üniversitesi'nde, Timur Karaçay'ı dinlerken (1966)

Rukiye Hanım'la nikâh töreninde (1966)

Yazık ki çok yanıldığımızı çok geçmeden anlayacaktık. Koskoca ihtilal Cemal Koç'u hedef alıyordu. 1 Mart 1983 günü Cemal Koç, 1402'likler arasındaaki onurlu yerini almıştır. Altı uzun yıl sürecektir mesakkat dönemini başlamıştır. Bilmeyen gençlere 1402'lik olma onurunun ne olduğunu anlatmalıyım. 1402'lik olmak demek, evinize gidip, üç küçük kızınız ve karınıza üniversiteden atıldığımızı söyleyebilmenizdir. Aynı akşam evimizin kapısını galian ev sahibinin "Cemal Bey, işten atılmışsınız, kirayı ödeyemeyeceksiniz evi terk ediniz!" demesini sukünetsizlikle dinleyebilmektir. Yıllardır tanıdığımız bir çok kişinin sizinle yüz yüze gelmekten nasıl kaçındıklarını, insan onuru adına üzülerek görmektir. Üç çocuğunuzun la işsiz, evsiz ve parasız kaldığınızda, bütün gücünüzle yaşam savaşına yeniden girebilmektir.

Eğer Sayın Başbakanımız, açık toplum istiyorsa, hukukun egemenliğini istiyorsa, geçmişten başlayarak günümüze dek sayın muhbirlerimizin kimleri hangi suçlamayla ihbar ettiğini, o ihbarlara dayalı hangi yanlış idari ya da adli kararların alındığını arşivlerden gün ışığına çıkarmalıdır. Açılım arşivlerinden başlamalıdır.

Şimdi bu noktada durup, hepimizin aklına gelmesi gereken birkaç soruyu ortaya atacağım.

• Günün deyimiyse, Cemal medyatik biri değil-di. Siyasetle uğraşmazdı (sanki siyasetle uğraşmayı bir kusurmuş gibi algılamaya alışık). Sıkıyönetime tek mantıklı yanıtı olabilir. Sayın muhbir yurttaşlarımızdan biri onun adını sıkıyönetime verdi. Bu sayın muhbir kimdir? Eğer Sayın Başbakanımız, açık

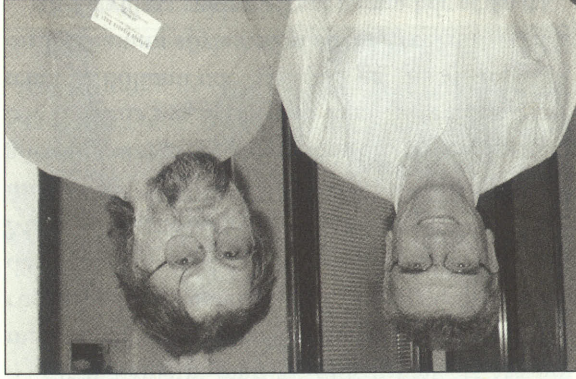

Sarimsaklı'da, Matematik Günleri'nde, ortada: solunda Timur Karacay. (1996)

toplum istiyorsa, hukukun egemenliğini istiyorsa, geçmişten başlayarak günümüze dek sayın muhbirlerimizin kimleri hangi suçlamayla ihbar ettiğini, o ihbarlara dayalı kararların alındığını arşivlerden başlamalıdır. Açılım arşivlerinden başlayarak, aygaya kalktık" diyebiliriz. Var gücümüzle "Sayın muhbir, aygaya kalktık" diyebiliriz. Bunu söyleyebilmem öfkemimi yansıtmaya yetse bile, Cemal Koç'un ve küçük çocuklarımızın yıllarca geçtiği ızdırabı yok edemeyeceğimizi çok iyi biliyorum. O acılardır Cemal Koç'u hastaneden ve erken ölüme götüren... Ama o arşivlerin açılması, gelecekte toplulumuzun şefkat ve daha bir linçli kılacaktır. Siyasilerin söyleyegeledikleri "ahlaklı" topluma adına bunu yapmaya değer.

• Üniversiteden atıldığı haberi aynı gün ev sahibine ulaşturan haberci kimdir?

• Sıkıyönetime görevden uzaklaştırma kararımı rektörlüğe bildirdiğimde ayın sonuna gelmiştim. Rektörlük bildirimini bir gün sonraya bıraksa, Cemal Koç, hak ettiği aylığı 1 Mart günü alacak, kirasını ödeyebilecek ve evinin bir aylık gereksinim-

Antalya Cebir Günleri'nde, Ali Nesin'le (2004)